

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וארא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כו
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושש לבריאה

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תש"א-תשנ"ב.
יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.
המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).
שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".
מעייני חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.
האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770, על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.
להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלת קהילות בשבת, בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.
ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וכיאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).
דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.
לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת "אהלי תורה", ניו-יורק.
דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל" ושיחת ש"פ שופטים ה'תשנ"א

מדור מיוחד לספרים וחוברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

פ.

המאורע ד, מתי בערב שבת² מהוה „סימן יפה“ (אם עדיין יש צורך ב„סימנים“) שכבר נגמרה ונשלמה עבודת השליחות דבירור וזיכוך עניני החול באופן ד, זאב יטרף עיי, זרעו של יוסף (כ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו) שנמשלו לדגים, והכל מוכן לסעודה, הסעודה דלעתיד לבוא (ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים⁴), שבה תהי תכלית השלימות דאכילת הדגים (לאחרי שלימות ההכנה בערב שבת) – „מבשרי של לויתן“, וכן שור הבר ויין המשומר.

(משיחת ש”פ וארא, כ”ח טבת, מבה”ח שבט תשנ”ב (ב))

- 1) כתובות קג, ב.
- 2) פטירת הרה”ח וכו’ ר’ משה יצחק ע”ה העכט בערב שבת זה. וראה בפנים השיחה בארוכה (המו”ל).
- 3) ומ”ש „סימן יפה לו” – אין זה רק בתור איש פרטי, אלא גם בתור חלק מכלל התלמידים והשלוחים דכ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו.
- 4) תמיד בסופה.
- 5) ב”ב עה, א.

לעילוי נשמת

הרה”ח התמים ר’ יצחק אלחנן הלוי הי”ד

ב”ר יהודא לייב ע”ה

שגלוב

נאסר לרגלי מסירות נפשו בעד החזקת היהדות

ביום ד’ תשרי ה’תרח”צ

ונרצח במאסרו ביום כ”ה טבת ה’תרח”צ

ת. נ. צ. ב. ה.

*

ולזכות

זוגתו הרבנית מארייאשא שתליט”א

לאריכות ימים ושנים טובות

ומתוך בריאות הנכונה

ב. „נס בתוך נס“

לפי זה יש להבין: על הפסוק „ויבלע מטה אהרן את מטותם“, נאמר בגמרא⁸ שוזה „נס בתוך נס“. כך נאמר גם במדרש, שארע כאן „נס גדול“⁹. ואין מובן: מדוע אין רש”י מציין גם בפשוטו של מקרא שהיה זה „נס בתוך נס“ וכדומה?

אמנם, בפשוטו של מקרא אין חשוב כל כך, לכאורה, להדגיש את גודל הנס, ודי בכך שרש”י מתאר את אופן התרחשותו – „מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כולן“, החשוב להבנת הפסוקים,

אך אנו רואים בפרשתנו עצמה, שלגבי מכת הברד מפרט רש”י¹⁰ כאשר היה „נס בתוך נס“¹¹. הסיבה לכך מובנת בפשטות: כאשר שלח הקדוש ברוך הוא את משה ואהרן אל פרעה אמר להם¹² „ואני אקשה את לב פרעה וחרביתי את אוהותי ואת מופתי בארץ מצרים“. ולכן מובן, שבלימוד לפי פשוטו של מקרא יש להדגיש ולהסביר את ריבוי האותות והמופתים בארץ מצרים, וכפי שאומר רש”י גם לגבי מכת שחין¹³, „הרי נסים הרבה“.

לפי זה תמוה: מדוע אין רש”י מדגיש גם כאן שהיה זה „נס בתוך נס“?

ואדרבה: מטרות העיקרית של המכות היתה להעניש, להכות את פרעה ואת המצרים, ולכן אין כל כך חשיבות, לכאורה, להדגיש שהתרחשו בהן נסים רבים, ובכל זאת מוצא רש”י לנכון להדגיש לגבי השחין והברד את ריבוי הנסים שהתרחשו במכות אלו, ועל אחת כמה וכמה היה עליו לעשות זאת בענין המופת של הפיכת המטה לנחש, אשר בא כל כולו מלכתחילה כאות וכמופת, ולא כעונש וכהכאת מצרים – זהו מענה ל„תנו לכם מופת“¹⁴, וכאן בודאי היה רש”י צריך לבטא את עוצמת הנס והמופת שבדבר.

(1) פרשתנו ז, י”ב.
 (2) כ”ה בדפוס א’ וב’ וכמה כתי” רש”י (שתח”י), שהד”ה הוא „ויבלע מטה אהרן“. ובא” מכת” רש”י (שתח”י) מעתיק רש”י בהד”ה גם התיבות „את מטותם“. וראה לקמן בפנים סעיף יא ובהערות שם.
 (3) ראה לקמן הערה 7.
 (4) ראה רא”ם, גו”א, רע”ב ועוד בפרש”י כאן. פרש”י שבת צו, א.
 (5) כמו שפ’ בראב”ע כאן. וכ”ה דעת הרלב”ג כאן (וראה גם בחיי כאן בסופו). – ובראב”ע כ’ על הפי” כ”י אחר ששב (מטה) בלע מטותם” – וזוה פלא גדול”. וראה לקמן בפנים סעיף ג. וש”נ.
 (6) ראב”ע כאן.
 (7) במהרש”ל כאן (יריעות שלמה ומנחת יהודה כאן) מפרש גם בפרש”י שהבליעה היתה בהיות תנין ותנין אהרן בלע התנינים שלהם, ומביא ראי’ מלשון רש”י „מאחר“ ולא „לאחר“ אבל כבר הקשו על דבריו בכמה מפרשים [ראה בארוכה הואיל משה (לתלמידו) – בעל מט”ע] – באר התורה ריש פרשתנו. וכ’ שט”ס בפרש”י וצ”ל „לאחר“ כפירוש רש”י בשי”ס (הובא לקמן בפנים

ובדוגמת ג' התקופות הכלליות במשך כל הדורות (לפני מ"ת, מ"ת וימות המשיח), שמרומזות בג' הפרשיות שמות וארא בא:

תקופה ראשונה, ארבעים שנה (תר"ס-תר"פ), בזמן נשיאותו של אביו, שאז התחיל שלימות הענין דהפצת המעיינות חוצה ובפרט ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים (בניהולו של בנו יחידו) – ע"ד ובדוגמת עבודת האבות בהכנה והתחלת הענין דמ"ת.

תקופה שני, שלושים שנות נשיאותו בחיים חיותו בעלמא דינ (תר"פ-ש"ת), שבהם ה' החידוש המיוחד שלו בתור נשיא דתורת חסידות חב"ד בהפצת המעיינות חוצה ממש, ועד להחידוש בעשר שנים האחרונות (גמר ושלימות עבודתו) בהפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (שבו לא ה' מתן-תורה) – ע"ד ובדוגמת החידוש דמתן-תורה.

ותקופה שלישית, המשך הנשיאות לאחרי הסתלקותו (מיום עשתי עשר לחודש עשתי עשר דשנת עשתי עשר (תשי"א)), שניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל, ועד לגמר ושלימות העבודה, שהכל מוכן כבר לסעודה דלעתיד לבוא – ימות המשיח.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב)

5) ראה קונטרס משיחות ש"פ וארא תש"נ הערה 99 (ס' השיחות תש"נ ח"א ע' 255-56).

ג. "חזר ונעשה מטה" – ללא פעולה מיוחדת

בפשטות ניתן היה לבאר, שהפירוש "נס בתוך נס" אינו מתאים כאן בפירוש רש"י לפי פשוטו של מקרא:

אחד הפירושים¹⁵ על המשמעות של "נס בתוך נס" הוא: הנס הראשון הוא הפיכת התנין שוב למטה, והנס השני הוא שהמטה בלע את מטותם.

וכך ניתן לבאר¹⁶ את פירוש רש"י בגמרא⁸ על "נס בתוך נס" – "לאחר שחזר ונעשה מטה בלע, ולא כשהוא תנין, דלא כתיב ויבלע תנין אהרן"¹⁷

אך בפשוטו של מקרא אין רש"י יכול לבאר כך. כי הנס הראשון ש"חזר ונעשה מטה" אינו קשור לעצם הבליעה – ויבלע מטה אהרן – ולכן אין כאן בעצם "נס בתוך נס", ובנוסף לכך: בפשוטו של מקרא צריך לומר, שהפיכתו של התנין שוב למטה לא היה נס. כי:

לפני כן, בפרשת שמות¹⁸, כאשר הראה הקדוש-ברוך-הוא למשה את האות של המטה אשר יראה משה לישראל, נאמר בתורה, שלאחר "וישליכהו ארצה ויהי לנחש", אמר הקדוש-ברוך-הוא למשה, "שלח ידך ואחזו בונבו, וישלח ידו ויחזק בו (ורק אז) ויהי למטה בכפו". מכך רואים, שכדי שהנחש ישוב להיות מטה נדרשה פעולה מיוחדת.

ומתעוררת השאלה: כיצד ייתכן שבפסוקנו אין מוזכר כלל על כך ש"חזר ונעשה מטה", וגם אין מוצאים שנעשתה פעולה מיוחדת על ידי אהרן כדי להפוך את התנין שוב למטה¹⁹. דבר זה אינו מוזכר גם בציווי ה' המופיע לפני כן¹⁴, "כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת, ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין"²⁰!

והכרחי לומר, שלפי פשוטו של מקרא לא נעשתה הפיכת התנין שוב למטה על ידי פעולה מיוחדת, אלא היא נעשתה מאלוהי, כדלהלן.

15) פ"ה ה' בנחלת יעקב כאן.
16) אבל ראה לקמן סי"ה.

17) ולכאורה כן משמע מהלשון בשמור"ר שם: נס בתוך נס מלמד שחזר המטה מטה כברייטו ובלע אותו, ובמדרש לקח טוב: נס בתוך נס שנחפץ לתנין ועוד חזר למטה והמטה בלע המטות שאם בלע התנין כו'. ושם משמע שכולל בזה גם הנס הא' שהמטה נחפץ לתנין.

18) ד, ג"ד.

19) ופשיטא שדוחק גדול לומר שסומך על הנאמר לפניו אצל משה, ובפרט שהיו ב' ציוויים חלוקים מה', ולשתי מטות שונות – האחת דמטה לפני בני ישראל וישליכו למטה, והמטות בהמטה אהרן לפני פרעה ועבדיו וראה פירוש שמות ד, כא). וראה לקמן הערה 28.

20) להעיר מהרי"ף לע"י שבת שם. וראה ע"ד החסידות תר"ח שמות נח, סע"א ואילך.

ד. כשהסתיים הצורך בנס – הוא התבטל מאליו

במופתים האחרים שהיו במצרים יש שני סוגי נסים:

(א) נס ששינה את הטבע ממצאיאות טבעית אחת לאחרת, כבמקרה של "ידו (של משה) מצורעת כשגלג"²¹, שלאחר הנס הפכה הצרעת שעל היד לטבעית, כך שהיה צורך בנס אחר כדי לבטלה, ולגרום לכך שיהיה "שבה כבשרו"²².

(ב) הנס שלא שינה את המציאות מאחת לאחרת, אלא זהו שינוי בטבע המציאות, אשר מתחדש בכל רגע באופן נסי, בדומה לקריעת ים סוף²³ – כפי שאנו מוצאים במכת דם, כאשר המים "נהפכו לדם"²⁴, שאף לאחר הפיכתם לדם לא התבטלה עצם מציאותם הטבעית, בהיותם מים, אלא שהנס גרם בכל רגע להפיכתם לדם²⁵, ולכן, כאשר פסק הצורך בנס, הם שבו מאלוהים למציאותם כמים²⁶.

לפי פשוטו של מקרא יש לומר, שכאשר התורה אינה מציינת פעולה נסית מיוחדת לביטול הנס הקודם,

סביר לומר שהחידוש והנס התבטל מאליו, לאחר שהסתיים הצורך בנס, ולא היה צורך בנס נוסף.

לפי זה מובן בענייננו, לגבי המטה שבפרשתנו, שכיון שהתורה אינה מציינת שהתנין שב להיות מטה על ידי פעולה מיוחדת של אהרן, הרי זה משום שלאחר שהתרחש המופת של "וישלך אהרן .. ויהי לתנין", אשר הקדוש-ברוך-הוא ציוה לבצעו לפני פרעה, הסתיים הנס, והתנין שב

21) שמות ד, ו.

22) שם, ז. וכדמוכח גם ממדר"ל (פרש"י עה"ת שם, משבת שם) מכאן שמדה טובה ממהרת לבוא מנדת פדעניות. ולהעיר מצפ"נ עה"ת שמות שם.

23) שה"י ע"ז ש, ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הילוף" (בשלח יד, כא), ו"אילו הפסיק ה' את הרוח כרגע היו המים חוזרים וניגרים במורד כדרכם וטבעים" (שער היחוד והאמונה פ"ב). וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 95 ואילך.

24) פרשתנו ד, יז, שם, כ.

25) ועד אשר "נגיגית מלאה מים .. ישראל שותה מים והמצרי דם וכשה' לוקח מישראל בדרמים (דוקא) ה' שותה מים" (שמור"ר פ"ט, ז).

26) ועפ"ז מובן בפשטות זה שלא נאמר בהכתוב ע"ד החזרת הדם למים* כמו שנאמר בצפנדע (פרשתנו ח, ד ואילך), כ"א "וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את הארץ" (ו, כה), כי נס הדמכה ה' מתחלה רק ל' ימים ואח"כ "שב הארץ לקדמותו" (כדיוק ל' רש"י שם). וראה לקו"ש חל"א ע' 34.

* ולא מציעו שרדו צריכים להריק הדם מהאגמים וכל מקוה מימיהם ונגציים ובאגביט לאחורי המכה, או שריתיה פשוטה ונט פרסי שהדם בכל מקומות תל"י יחזור למים – כהגשון שנאמר בהמכה (ו, יט) ותסד ידך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם".

מאליו²⁷ למציאתו הטבעית – להיות מטה²⁸.
ולכן אין רש"י מציין בפשוטו של מקרא שהתרחש כאן נס בתוך נס.

ה. „נס בתוך נס” – מטעמים אחרים

אך יש להבין:

מהרש"א²⁹ מסביר, שמשמעות פירוש רש"י בגמרא לגבי נס בתוך נס, היא ש„נס הא' היא הבליעה גופה, גם אם היה תנין, ועוד נס שני שבלען אחר שנעשה מטה", ומהרש"א עצמו מפרש על יסוד דברי המדרש³⁰ פירוש אחר, שהנס הראשון הוא עצם הבליעה על ידי מטה, ו„בתוך נס הבליעה שנעשה מטה היה עוד נס אחר בתוכו, שלא נתעבה המטה ע"י הבליעה", של כל שאר המטות. לפי זה צריך היה רש"י לציין, מטעמים אלו, שהיה כאן נס בתוך נס.

ו. שתי אפשרויות ל„נס בתוך נס”

לכאורה יש לומר, שגם שני אופנים אלו אינם מתאימים לפשוטו של מקרא:
הפירוש הראשון, ש„נס הא' היא הבליעה גופה גם אם היה תנין", אינו מובן בפשוטו של מקרא: (א) בליעת תנין על ידי תנין אחר אינה נס כלל, כי „כן דרך התנינים לבלוע זה את זה”, כפי שרואים זאת בפונטל, והמהרש"א מביא זאת מדברי המדרש³¹. (ב) לפי פירוש זה קשה להבין את הביטוי „נס בתוך נס” – אין זה נס אחר המתרחש בתוך נס אחר, אלא שני נסים שונים³².

(27) להעיר מתיב"ע כאן: [ו]ן יד אתהפכו למחוי כמן שירויא. וראה גם הר"ף לע"י שם.
(28) עפ"ז מובן החילוק ד„מופת” זה דמטה אהרן לה„אות” דמטה משה, דמש הוצרך להיות פעולה ונס שיחזור להיות מטה: במטה אהרן ה' צורך רק שפועה יראה מופת, אבל לא ה' (ע"פ פש"מ, משא"כ ע"ד המדרש – ראה תנחומא (ג) ושמו"ר (שם), ד) כאן. וראה גם כלי יקר כאן פסוק (ט) תוכן (פרט"ו) בהפרכת המטה לתנין (תנ"ח), ולכן כן ה' גם בהנס, שלאחרי המופת חזר תיקן לטבעו, מטה; משא"כ במטה משה ד„וריה לנחש” ש„רמו לו שסיפר לשון דרע על ישראל” .. ותפס אומנתו של נחש” (פרש"י שמות שם, ג), היינו שה' רמז ותוכן בזה שנהפך לנחש דוקא, לכן כן ה' גם אופן הנס שנתנה טבעו (למהות) נחש והוצרך אח"כ לציורו ופעולה „אחו בנבו וישלח ידו ויחוק בו ויהי למטה בכפ”ו”. וראה תנחומא שם.
(29) דה"א שבת שם.
(30) תנחומא שם.
(31) באותה שנה שם. ובשמו"ר שם איתא לפני דעת ר"א דנס בתוך נס: נחש שנה אפר הקבי"ה אם יבלע תנין את תניניהם של מצרים מנהגו של עולם הוא נחש בולע נחש כו'. ובמדרש לקח טוב: שאם בלע התנין את התנינים אין זה את ומופת שכן דרכו של עולם הגדול בולע את הקטן.
(32) כן הקשה המהרש"א „לפירש"י לא הלול"ל אלא ב' נסים הר"ו.

ופירושו של המהרש"א, שהנס השני הוא ש„לא נתעבה המטה על ידי הבליעה”, אינו מופיע אפילו ברמז בפשוטו של מקרא.

אך לאמיתו של דבר שאלות אלו אינן מספיקות כדי לדחות את שני הפירושים הללו:

לגבי הפירוש הראשון: (א) אמנם, כאשר תנין אחד בולע תנין אחר, קטן יותר, אכן אין זה נס, אך כאשר תנין אחד בולע תנינים רבים זהו נס. (ב) אמנם, הביטוי „נס בתוך נס” אינו מתאים כל כך, כקושיית המהרש"א, אך רש"י יכול היה לומר „שני נסים היו”³³, בדומה לדברי רש"י עצמו³⁴ לגבי מכת שחין, כדלעיל, „הרי נסים הרבה”, או „נס גדול”³⁴ וכדומה.

ולגבי פירוש המהרש"א, שהנס השני הוא ש„לא נתעבה המטה על ידי הבליעה”, יש לומר שאפשר להבין זאת גם בפשוטו של מקרא:

בהמשך, לגבי מכת דם, נאמר³⁵ „המטה אשר נהפך לנחש תקח בידך”, „קח מטך ונטה ידך...”. במכת צפרדע נאמר שוב³⁶ – „נטה את ידך במטך...”. במכת כנים נאמר³⁷ – „נטה את מטך...”. ובפשוטו מובן שבכל המקומות הללו מדובר באותו מטה המוזכר כאן³⁸. ואילו היה המטה משתנה ומתעבה כל כך על ידי בליעת כל המטות של חרטומי מצרים, כנאמר במדרש³⁹, „אילו היה עושה אדם מכל אותן המטות שהשליכו ונעשו תנינים, היו יותר מעשרה חבילות (ועומדין⁴⁰)” – צריך היה הדבר להיות מוזכר בתורה, ולפחות ברמז.

מכך מובן גם לפי פשוטו של מקרא, ש„לא נתעבה המטה על ידי הבליעה”.

ולכאורה יותר מתאים (לפי הנ"ל בפרש"י) „נס גדול” (כלשון התנחומא ע"ז*) וכיו"ב, דהרי לא היו כאן ב' נסים בפועל.
(33) לפי המהרש"א, כנ"ל הערה הקודמת.
(34) כבתנחומא (ראה הערה 32).
(35) ז, טו, יט.
(36) ת, א.
(37) ת, יב.
(38) כי אין אית' שלדעת רש"י בפשט"ו הוי מטה משה ומטה אהרן ב' מטות נפרדים, הרי פשיטא דהמטה שנזכר ב' מכות הראשונות שהיו ע"י אהרן ולא ע"י משה (ראה רש"י פרשתנו, ז, יט) לא השתמש אהרן במטתו של משה מטעם זה גופא שעצם המכה לא ה' ע"י משה. וראה תיב"ע ז, טו. וח"ב כח, א. ובראב"ע פרשתנו, ו, ט) ובפירושו הקצר שם, דכולם מטה אחד. וראה אברבנאל וכלי יקר שם. ועוד.
(39) תנחומא שם. ועד"ז בשמו"ר שם.
(40) כ"ה בתנחומא לפנינו. ולכאורה צ"ל „עומדין” ובחד"א

ו”פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו” (ורק אח"כ ”והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו”⁵) וכו' וכו' –

הרי דבר ברור הוא ש”לא ינום ולא יישן שומר ישראל” בכל מקום בעולם שבו נמצאים יהודים, גם בחוץ לארץ.

ועאכו"כ בארץ הקודש. שנקראת בתורתנו הקדושה והאמיתית: ”ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה”⁶.

...וכאמור, הקב"ה מודיע ומכריז לבנ"י בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: ”בני אל תתייראו”.

נט.

העשירי בשבט („העשירי יהי קודש”ו, בכל חודש, ועאכו"כ העשירי בחודש אחד עשר) הוא יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ענינו של יום ההילולא – כמ"ש רבינו הזקן בתניאי ש„כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל ישועות בקרב הארץ”, ועוד ועיקר, שכולל הנתינת-כח על המשך הצמיחה ביתר שאת וביתר עוז לאחרי הסתלקותו כתוצאה מהזריעה ד„כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו”³, עד להצמיחה דהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בדורנו זה (דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה), כעדותו של נשיא דורנו שכבר כלו כל הקיצין, והכל מוכן לסעודה דלעת”ל, שולחן-ערוך עם הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר.

ויש לומר, שכללות הזמן הקשור עם יום ההילולא העשירי בשבט (שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין, והמשך השנים שלאח"ז, יותר מארבעים שנה) נחלק לג' תקופות שהם ע"ד

- 1) בחוקתי כו, לב.
- 2) אגה"ק סי' ז'ך וכ"ח.
- 3) ראה אגה"ק שם: „ונזרעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים מאד . . גידולי גידולין”.
- 4) שבהם, „קאי איניש אדעתי דרבי” (ע"ז ה, רע"ב), כיון ש„נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע” (תבוא כט, ג).

(* אלא שבתנחומא י"ל שחלשון „נס גדול נעשה במטה” הוא מצד שני הפרטים שמותה לאח"ז, דבלע אחר שנעשה מטה זה שלא נתעבה ע"י הבליעה (אבל כ"א מצד עצמו לא נקרא „נס גדול”.) משא"כ בשמו"ר שמפורש הלשון „נס גדול” על הנס שלא נתעבה המטה.

הוספה

בשורת הגאולה

יג.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, ווען אידן האָבן די הבטחה מיוחדת פון דעם אויבערשטן „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם“, נוסף צו די ריבוי הבטחות בתורה אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“, און „עמו אנכי בצרה“, און „פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו“ (און ערשט דערנאָך „והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו“) וכו' וכו' –

איז אַ זיכערע זאָך אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“ בכל מקום בעולם וואו אידן געפינען זיך, אויך אין חוץ לארץ,

ועאכו"כ אין ארץ הקודש, וועלכע ווערט אָנגערופן בתורתנו הקדושה והאמיתית: „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“.

... וכאמור, דער אויבערשטער איז מודיע ומכריז צו אידן בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: „בני אל תתיראו“.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ז טבת, מבה"ח שבט תנש"א)

- 1) יל"ש ישעי' רמז תצט.
- 2) תהלים קכא, ד.
- 3) שם צא, יד.
- 4) שם כה, כב.
- 5) שם קל, ח.
- 6) עקב יא, יב.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, כשבנ"י מובטחים בהבטחה מיוחדת מהקב"ה „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם“, נוסף על ריבוי ההבטחות בתורה ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל“, ועמו אנכי בצרה“,

והקושיה בעינה עומדת: מדוע אין רש"י מציין, שהיה כאן „גם בתוך נס“, או „שני נסים“ וכדומה?

ז. „ויבלע את מטותם“ – אינו מוזכר בדברי ה'

כדי להבין זאת יש להקדים ענין הטעון הסבר, לכאורה, לגבי מופת המטה:

בדברי ה' אל משה ואל אהרן – „כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת“¹⁴ – אמר הקדוש ברוך הוא, ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין, ותו לא. כיצד ייתכן שלאחר מכן התרחש המופת, ויבלע (מטה אהרן) את מטותם, אשר כלל לא הוזכר בדברי ה'?

אין לומר, כמובן, שכיון שחרטומי מצרים בצעו פעולה, וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים, אשר אודותיה לא הורה הקדוש ברוך הוא בציוויו, לכן היה צורך במופת נוסף של „ויבלע (מטה אהרן) את מטותם“ – כי הקדוש ברוך הוא הרי ידע זאת, ובכל זאת לא ציוה על כך לאהרן.

ח. „צורך (צורך)“ – „יכולת וממשלה“

ההסבר לכך הוא:

על הפסוק „תנו לכם מופת“ מבאר רש"י: „מופת – אות להודיע שיש צורך (צורך) במי ששולח אתכם“. משמעות המושג „צורך (צורך)“ בפירוש רש"י כאן היא, כדברי המפרשים⁴¹ – „לשון יכולת וממשלה“.

כלומר, למרות שהמכות עצמן הראו את כוחו וממשלתו של הקב"ה, כנאמר „והרביתי⁴² את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים .. וידעו מצרים כי אני ה' בנסותי את ידי על מצרים“, בכל זאת רצה הקב"ה, שכהנהגה למכות, תבטא יכולתו וממשלתו של הקב"ה על מצרים כענין בפני עצמו, בלי קשר לעונשם של המצרים ולמכות.

לפי זה מובן, שאות המטה לא התרחש כדי להראות את נסי הקדוש ברוך הוא באופן סתמי, אלא כדי להוכיח את ה„צורך“, ה„יכולת וממשלה“, של הקדוש ברוך הוא על המצרים.

ולפיכך מובן בפשטות, שהמופת „ויבלע מטה

שם מעתיק מתנחומא. אילו ה' עושה אדם כל כו' חבילות ה' י' עומרים. ובשמו"ד שם: שאני'ם שבלע כל אותן המטות שהשליכו שהיו רבים לעשות מהן י' עומרים כו'.

41) חזקוני ופ"י הרא"ש (הדר וקנים) כאן, וראה גם רא"ם, גור"א ושאר מפרשי רש"י.

42) ז' ג"ה.

אהרן את מטותם“ לא היה תוספת שנגרמה על ידי פעולתם הנוספת של החרטומים, „וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים“ (כלומר, שהחלק שנדרש בעיקר היה רק הפיכת מטה אהרן לתנין לפני פרעה), אלא עצם בליעת המטות על ידי מטה אהרן היה העיקר של מופת המטה, כי בכך הוכחה ממשלתו של הקדוש ברוך הוא, עד ש„ויהי לתנין“ יהיה רק הכנה לכך⁴³.

ט. מטה בולע – הדגשת כוחו וממשלתו של ה'

לפי זה מובן בפשטות מדוע מסביר רש"י ש„ויבלע מטה אהרן“ התרחש „מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כולו“:

אילו היתה הבליעה נעשית כאשר המטה היה תנין, אשר תכונת התנינים היא לבלוע זה את זה, הרי למרות שכאשר תנין אחד בולע תנינים רבים זהו נס, בכל זאת אין מודגשים בכך באופן בולט כל כך הכוח והממשלה של המשלה, של הקדוש ברוך הוא על המצרים.

דוקא כאשר הבליעה נעשית על ידי מטה, המבטא כוח וממשלה (מקל לרדות⁴⁴), הושג בכך ה„מופת“ לפני פרעה, היכולת והממשלה של הקדוש ברוך הוא על המצרים.

י. פרש"י – בהתאם לתכלית הנס

וזהו ההבדל בין פירוש רש"י בפסוק זה, שבו

43) ומה שלכתחילה נצטווה אהרן רק „השלך גו' יהי לתנין“ (ו), (ט) – ולא נזכר ע"ד מופת הבליעה – י"ל כי „השלך“ דאהרן פעל רק. יהי לתנין, משא"כ (החזרה למטה ומופת הבליעה לא היתה תוצאה מופתית אהרן.

ומה שפרש"י (פרשתנו ז', כג) „גם לזאת למופת המטה שנהפך לתנין ולא לזה של דם“, והיינו שזהו תוכן מופת המטה שנהפך לתנין, ולכאורה לפי הג"ל בפנים הול"ל סתם „למופת המטה“ ותו לא – הרי בכל אופן קשה (גם את"ל דלא כבפנים, דעיקר הכוונה במופת המטה ה' זה ש„ויבלע מטה אהרן“), דהרי פשוט דמופת הבליעה הוא גדול יותר מהפיכת המטה לתנין, דבר שגם חרטומי מצרים עשו (וראה ראב"ע שם: כי הוזכר בתחלה את המטה שה' לתנין ובלע המטות).

ר"ל בכמה אופנים: א) רש"י תפס התחלת הנס „שנהפך לתנין“ (ב) הלשון „גם לזאת“ שבכתוב מורה על המשותף ביניהם, ולכן מתאים זה על „מופת המטה שנהפך לתנין“ שהוא דומה להפיכת המים לדם, ולא להבליעה שאינה דומה לזה. ג) ועיקר: ה"ז בא בהמשך לפרש"י שלפנ"ו (ו), כ(ב), „וחזק לב פרעה“ – „לומר על ידי מכשפות אתם עושים כן כו'“, שלא פירש כן ב„וחזק לב פרעה“ הנאמר בהמשך למופת המטה, כי על נס הבליעה לא ה' יכול לומר „על ידי מכשפות אתם עושים כן“ (וראה רא"ם גור"א ועוד בפרש"י שם), ולכן פ' „גם לזאת למופת המטה שנהפך לתנין“, ע"ז מתאים שאמר „ע"ז מכשפות כו'“ שהרי גם חרטומי מצרים עשו כן, כמו במים לדם (משא"כ מה שבלע מטה אהרן, שמורה אדרבה על היכולת וממשלה על מצרים וחרטומיו, כג"ל בפנים).

44) להעיר מפרש"י ויך לא, ז. וראה גם שמו"ד כאן (פ"ט, ב).

אין רש"י מציין שהיה זה נס בתוך נס, או הרבה נסים, לבין הפסוקים שבהמשך, לגבי המכות, שבהם רש"י מדגיש שהתרחש נס בתוך נס, או נסים רבים:

מטרתן העיקרית של המכות היא כשמן: מכות, שבהן היכה הקב"ה את המצרים. אך כדי שיהיה ניכר שהן מאת ה', וידעו מצרים כי אני ה' בנשותי את ידי על מצרים, התרחשו בחלק ניכר מן המכות נסים, נס בתוך נס, נסים הרבה, וכדומה.

לעומת זאת, מטרתן של מופת המטה היתה „להודיע“ את ה„צורך“, את יכולתו וממשלתו של הקדוש־ברוך־הוא על המצרים, ולא חשובה כל כך, לפי פשוטו של מקרא, ההדגשה על גודל וריבוי הניסים, כי אם רק את שליטתו של הקב"ה על המצרים, וזה מתבטא גם בעצם הענין של „מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כולו“.

יא. „את כולו“ – מטות או תנינים

לפי זה ניתן לבאר גם מדוע משתמש רש"י בביטוי „בלע את כולו“⁴⁵, ולא כלשון הפסוק „את מטותם“⁴⁶, ובמיוחד כאשר ניסוח זה – „את כולו“ – מאפשר דעות שונות⁴⁷ אם גם התנינים של החרטומים חזרו להיות מטות, ומטה אהרן בלע אותם כמטות, או שהם נשאר תנינים ונבלעו כך על ידי מטה אהרן –

כי פרט זה אינו קשור להדגשה שבפסוק. הכוונה העיקרית של הפסוק היא להדגיש שנטה אהרן בלע „את כולו“⁴⁸: העובדה שנטה אהרן בלע בשליחותו של הקב"ה את מה שמייצג את כוחם של חרטומי מצרים (ואין זה חשוב אם היו אלו תנינים או מטות⁴⁸), הוכיחה באופן ברור את יכולתו וממשלתו של המשלח, של הקב"ה, על פרעה ועל המצרים.

יב. עשר המכות – שבירת עשר דרגות של קליפת מצרים

כל האמור לעיל יובן יותר לפי ההסבר

בפנימיות התורה:

מבואר בתורת החסידות⁴⁹, שתכליתן של עשר המכות היא לשבר את ה„קליפות“ החשות עצמן ל„יש“ ולמציאות עצמאית. כי המופתים הוכיחו בבירור שאין הן „יש“ ומציאות כשלעצמן, אלא הן זקוקות לקבל באופן תמידי חיות מהקדושה.

אך כיון שחיות זו מגיעה אליהן על ידי צמצומים ומסכים, אין הדבר מורגש כל כך. רק כאשר מתגלית הארה מהקדוש־ברוך־הוא „שלמעלה מן הצמצום“, הן בטלות ומבוטלות, וזהו משמעותם של המופתים שהתרחשו במכות.

וזהו החידוש שהיה במופת הראשון, הפיכת המטה לתנין, אשר היווה הכנה לכל עשר המכות⁵⁰:

מטרתה של כל אחת מעשר המכות היתה לשבר דרגה מסויימת של קליפת מצרים, המורכבת, באופן כללי, מעשר דרגות (כידוע⁵¹, ש„את זה לעומת זה עשה האלקים“⁵², וכשם שבקדושה יש עשר דרגות, כך יש, להבדיל, עשר דרגות ב„קליפה“.

אך כהכנה לשבירת הדרגות המסויימות הללו התרחש מופת המטה. המטה הפך לנחש ומיד לאחר מכן „ויבלע מטה אהרן את מטותם“, ש„בליעה“ זו מצביעה על התבטלות מוחלטת של הדבר הנבלע⁵³, ועל ידי התבטלות ושבירה כללית ומושלמת של קליפת מצרים בכללותה, התאפשרה לאחר מכן פעולת עשר המכות לשבירת וביטול פרטי הדרגות של קליפת מצרים.

יג. השפעה של „בליעה“ – רק על ידי „מטה אהרן“

מכל דבר יש ללמוד הוראה בעבודת ה':

התורה היא נצחית⁵⁴. מכן מובן, שבמיוחד ענין מהותי כל כך כיציאת מצרים, וכל הקשור לכך, כולל גלות מצרים, ישנו בכל התקופות ובכל הדורות בעבודתו הרוחנית של האדם. כציווי חז"ל „בכל 55 דור ודור (וכל יום ויום)⁵⁶ חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא (היום)⁵⁶ ממצרים“.

49 ד"ה ואמר גו' קח את משך גו' יהי לתנין גו' – תו"א פרשתנו (נו, סעי' ו' ואלך). מאמר אדה"ת: „תק"ה (ח"א) ע' קפח ואלך. אה"ת פרשתנו (כ"ד ז) ע' ב'תרו ואלך.
50 ראה בהו' במקומות שצויינו בתערה שלפנ"ו (בסגנון אחר קצת).
51 תניא רפ"ו.
52 קהלת ז, יד.
53 ראה תו"ח שמות (נח, סעי'ב): שבלעו אותם וכללום בעצמותם ממש ולא נמצאו במציאות שלום כלל.
54 תניא רפ"ו.
55 משנה פסחים קטז, ב.
56 תניא רפמ"ו.

כאשר רוצים להשפיע על יהודי אחר, יש לעשות זאת, כהוראת חז"ל⁵⁷, באופן של „ימין מקרבת“, מתוך אהבת ישראל, כאהרן הכהן שהיה „אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה“⁵⁸, וכדברי אדמו"ר הזקן⁵⁹, ש„אף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו .. צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'“. ויותר מכך: אפילו אלו אשר „מצוה לשנאותם“, הרי „מצוה לאהבם גם כן“, ויותר מכך – צריך לעורר בלבו רחמים עליהם, „והרחמנות מבטלת השנאה ומעוררת האהבה“.

אך לפעמים שרוי היהודי האחר במצב שפל כל כך, הטוב שבו מוסתר כל כך, שיש צורך בדרך של „ריגיו אדם“⁶⁰, הכאה בדברים, ולפעמים הדרך היחידה היא הבאת לידי התבטלות ושבירה מוחלטת⁶¹ – פעולה של „בליעה“, שהאחר „ייבלע“⁶², ומציאותו העצמית תתבטל.

על כך נלמדת ההוראה, שפעולה זו של „בליעה“ צריכה להיעשות על ידי „נטה אהרן“:

בראש ובראשונה צריך אמצעי זה להינקט על ידי מי שחזור כל כולו בחסד ובאהבת ישראל אמיתיים, ואז ידוע בודאות שהגורם היחיד לצעד זה הוא רק מפני אהבת ישראל המושלמת שבו, ואין מעורבות בכך ח"ו שום נטיות אחרות הנגרמות מהמדות הרעות שבנפשו הטבעית⁶³.

57 סוטה מ, א. ושי"ג. הובא להלכה בהל' ת"ת לאדה"ו פ"ד ס"ו.
58 אבות פ"א מ"ב.
59 תניא פל"ב.
60 ל' רז"ל – ברכות ה, רע"א.
61 ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 122 ואלך.
62 ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 392 ואלך בפי' המשנה (אבות פ"ג מ"ב) איש את רעהו חיים בלעו.
63 ראה דרמ"צ פט, ב.

יד. השפעה בדרכו של אהרן מחישה את הגאולה

ובכך נוספת עוד הוראה, שפעולת ה„בליעה“, על ידי אהרן, צריכה להיעשות דוקא באמצעות „מטה“, ולא „תנין“:

אין די בכך שהגורם לפעולה זו הוא אהבת ישראל, מדתו של אהרן, אלא אסור שפעולת הבליעה עצמה – „ריגיו אדם“ – תיעשה על ידי „תנין“, על ידי כעס וכדומה, כתכונתו וטבעו של „תנין“ להפחיד ולהזיק⁶³ – אלא רק באופן של „נטה“: המשפיע צריך לעשות זאת כ„מקל“, ללא תחושות של רוגז וכעס ח"ו, או אפילו הרגשה של ישות עצמית, אלא ללא הרגשה של עצמו, כמקל⁶⁴, כדברי חז"ל, כדלעיל, שהמשפיע לא נתעבה על ידי כך.

ואז אכן הופך המושפע ל„בלוע“ במטה אהרן למעליותא, הוא נעשה חלק מתלמידו של אהרן המוכיח, ובמיוחד של אהרן הכהן, „אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה“, עד שזוהי מציאותו גם בגלוי, כי התבטל אצלו לחלוטין „היפך הטוב“,

ועבודה רוחנית זו מחישה את היציאה מהגלות העכשוית (מצרים), כי אהבת חנם מבטלת את הגורם לגלות – שנאת חנם⁶⁵,

ומיד הן נגאלין, וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁶⁶.

(משיחות ש"פ וארא תשמ"ב, תשמ"ה)

63* אף שגם באופן זה עושהו „לא להנאת עצמו רק לקיים שליחותו ית“, כנחש שאין לו הנאה בנשיכתו (ראה ענף יוסף לע"י יומא כג, א) – אבל מ"מ יש איבה בלבו (ראה רש"י יומא שם).
64 ראה רמב"ם הל' דעות פ"ב ה"ג „וראה עצמו בפניהם שהוא כועס .. ותהי' דעתו מיושבת .. והוא אינו כועס“. ולהעיד מדיוק ל' אדה"ו (הל' ת"ת בסופו): חייב להראות עליהם רוגז ולהכיליטם כדי לזרזם ולהדם (ולא ככרמבים (הל' ת"ת פ"ד ה"ח), חייב לרגז עליהן, ובשרע' יו"ד (ס"ו רמז ס"א), חייב לנכנס עליהם“). וראה ליקוט פירושים כו' לאגה"ת (קה"ת תשמ"ז) ע' קנא בהערה.
65 יומא ט, ב.
66 מיכה ז, טו.

יהי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד